

CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN TEATRE?

TEATRUL DE COMEDIE

În strada Măndinești s-a lăsat o tăcere de mormînt. Ecourile trecutei stagiuni s-au stins parcă fără efect. Turneul teatrului în Costa Rica, deși nu a trecut neobservat, n-a reușit să spulbere impresiile negative, rezervele ori, numai, indiferența cu care a fost primit spectacolul Ce ne facem fără Willi de George Astaloș, aici, acasă, la data premierei. Nu a reușit nici să umple golul unor săli dezolante; fie că întoarcem privirea către începutul acestui an, fie ceva mai înapoi, publicul pare să cam fi uitat drumul spre „Comedie”. Cine sau ce l-a îndepărtat? Colivia nebunelor este singurul spectacol care a mai ținut afișul,

ultima premieră a teatrului a venit după un an de la precedenta. Ce s-a întîmplat în tot acest răstimp?

Dacă în fața casei de bilete a fost destul de mult liniște în această stagiune, în interiorul teatrului frământările, stările tensionale și conflictuale au atins paroxismul. Trupa Teatrului de Comedie, vestită odinioară pentru unitatea sa, este acum măcinată și divizată în biserițe, grupuri, grupări, regrupări și syndicate. Oamenii se evită. Dacă se întîlnesc, nu se salută. Actori care sînt împreună, în acest teatru, de ani buni de zile, nu mai vor să știe unii de alții.

Cine credeți că a generat conflictul?

SANDA TOMA: Îmi permit să vă sugerez o imagine: am văzut, cînd eram într-un turneu prin părțile Moldovei într-o vreme cînd situația era destul de mizeră, un băiețel răsfațat: într-o mîină i se topea ciocolata, care pe atunci era o raritate, iar în cealaltă mîină i se topea înghețata. Mușca din amîndouă, dar mai mult dădea pe jos, și zbiera, aproape tîrîndu-se, că mai vrea și sirop. Cei care au început să-i „facă atmosferă” d-lui Giurchescu au fost cei răsfațați: cei tineri, care au plecat în străinătate; cei care s-au polarizat în jurul tînarului regizor Alexandru Darle. El este asemănător cu băiețelul despre care v-am vorbit.

S-a insistat mult pe conflictul dintre generații. Cei de la

© Sanda Toma: „S-a insistat mult pe conflictul dintre generații”

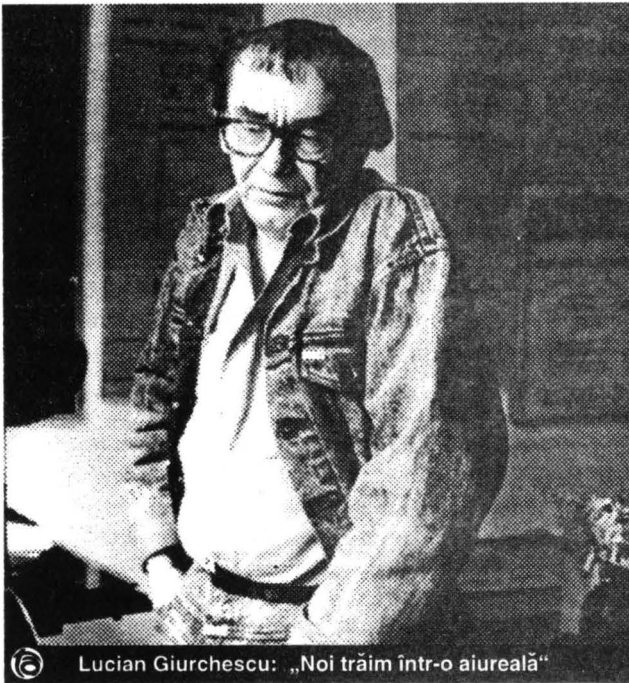
Ministerul Culturii au căutat astfel să aplaneze, să dea un caracter elegant acestei viituri de defecte umane care a fîșnit în Teatrul de Comedie.

Este vorba de o dorință năucă, dementă, patologică de a pune mîna pe putere, fără să se întrebe cineva vreodată, cum nu se întreba nici copilul cu înghețata, ciocolata și siropul, dacă acelea cad pe jos sau ajung în burta lui. Ajunși în consiliul artistic al teatrului, Iarina Demian și Vladimir Găitan au început „să facă valuri”, în absența lui Glurchescu din țară.

CANDID STOICA: Păreră mea este că ei sînt un grup care, folosindu-se de bunăvoința noastră și a cîtorva oameni de la minister și primărie și de nedorința multora din teatru de a se implica într-un conflict, au profitat, denigrînd în voie: direcțiunea, colegii. Ce doresc ei? Să schimbe directorul. Scenariul ăsta este! La baza lui se află cîțiva colegi bolnavi de ambiție, ba chiar și unii mînuși de persoane din afara teatrului, care vînează această direcție. Este vorba deci de două grupuri distincte care în anumite momente – de criză – se unesc. Este grupul lui Al. Darle; prima „gașcă” din teatru acesta, vestit prin faptul că aici nu existau biserițe. Venind aici, el și-a făcut un grup cu care credea că lucrează mai bine. Alt grup s-a constituit ulterior. Grupul „Iarina Demian – Vladimir Găitan”; ei voiau pur și simplu direcția.

„Unora le place puterea!”

LUCIAN GIURCHESCU, director: Domnului Alexandru Darle, un băiat tînar, se spune talentat, care a avut și succes, dar care este fantastic de veleitar (imediat după revoluție a fost președintele comitetului revoluționar din teatru), i-a plăcut puterea și voia să dicteze; nu să conducă, nu să răspundă pentru asta. Eu aș fi fost un perfect director pentru anur iți oameni din teatru dacă aș fi devenit un fel de vechil, supus și fără pretenții. Înainte, domnului Alexandru Darle i s-ar fi cerut mult mai mult decît să vină cu un succes din străinătate. Dar am devenit liberi și putem dintr-o dată să fim tot ce vrem. E pur și simplu o lipsă de autoritate. Nu vă supărați, dar asta s-a întîmplat în toate teatrele; legile

Lucian Giurchescu: „Noi trăim într-o aiureală”

României sînt strîmbe și proaste. Noi nu trăim nici în capitalism, nici în comunism, nici în piață liberă, nici în piață închisă. Noi trăim într-o aiureală. Problema teatrelor noastre este următoarea: colectivele lor s-au format pe parcurs; mai bine sau mai rău. Și Bellgan, care a fost primul director, și eu, al doilea, și Stănculescu, care a fost al treilea, am angajat și oameni buni, și oameni mai puțin buni; și „caractere”, și oameni lipsiți total de caracter. După revoluție s-a întîmplat un fenomen pe care nimeni nu l-a bănuțit: noi credeam că sîntem mai buni; dar purtam niște măști și, uitîndu-ne unii la alții, ni se părea că sîntem asemănători; pentru că măștile ne ascundeau fața de Putere, fața de Securitate, de opreslune și chiar fața de noi înșine. Cum am dat jos aceste măști, am constatat că sub ele erau chipuri foarte diferite. Ce s-a mai întîmplat? Prin libertatea cuvîntului s-a înțeles libertatea de a calomnia. Vreau să vă spun că dacă aș fi fost calomniat, cu aceeași perseverență și stîngăcie, într-o țară apuseană – în Danemarca, unde locuiesc –, la ora asta aș fi milionar; dar în dolarii! Pentru că aș fi făcut proces și aș fi cîștigat o grămadă de bani. Cîți directori puși după revoluție mai sînt astăzi la conducere? Mai sînt eu și mai este domnul Andrei Șerban.^{*)} Ceilalți s-au schimbat de două sau de trei ori. În ultimii trei ani au fost mai multe schimbări de directori în București decît în douăzeci de ani înainte. Poate că e bine, nu știu. Dar modul în care au fost alungați oameni de calitatea lui Vlad Mugur este rușinos. Lozinca „Nu ne vindem țara”, din păcate, este foarte generalizată, și invidia – foarte bine speculată, în continuare. Cel veniți din Apus, noi adică, sîntem oameni care avem dolari, chipurile; și atunci e foarte ușor să speculezi aceste lucruri și să incuți oamenii la revoltă. Doamna Iarina Demlian și cu domnul Vladimir Găitan au vrut să fie directori. Simplu. Nu există nici o altă explicație. Au o perseverență absolut demnă de invidiat; eu n-aș putea să-l caut unul om nod în papură dimineața, la prînz și seara,

*) Între timp, Andrei Șerban a demisionat de la direcția Teatrului Național (n.r.)

Inventînd tot felul de acuze.

La data realizării anchetei n-am putut intra în posesia tuturor declarațiilor. Din partea... opoziției: Al. Darle nu era în țară; Vladimir Găitan, deși în București, a fost de negăsit; Magda Catone a acceptat inițial, dar în ziua fixată pentru discuție a renunțat.

LUCIAN GIURCHESCU: N-am nimic să le reproșez pe durata cît l-am lăsat să-mi țină locul, afară de faptul că le-a plăcut prea tare puterea și au crezut că asta este ceea ce vor. Le-aș mai putea reproșa faptul că nu au fost fair.

Eu am un contract în care se precizează clar că stau numai șase luni pe an în țară, iar în restul timpului aranjăm, prin consiliul artistic, ca, pe rînd, cîte unul, să-mi țină locul artiștii; iar administrativ – directorul tehnic. Cît timp a fost doamna Sanda Toma nu s-a întîmplat nimic. Cînd a fost domnul Popescu-Udrîște nu s-a întîmplat nimic. O dată cu doamna Demlian, urmată de domnul Găitan, a început scandalul. Pentru că directoarea adjunctă, Beatrice Costinescu, era o fată tînără și frumoasă și n-a vrut să fie servitoarea lor (așa cum credeau ei că trebuie). Din acest motiv mi-au cerut s-o dau afară. Eu am alte păreri: un tînăr trebuie ajutat, nu „bătut” – asta știm cu toții să facem.

SANDA TOMA: De ce a fost terfelită în așa hal fata aceea? Era incapabilă, desigur... (sic!); altcineva trebuia să-l ia locul ca director adjunct. Una din acuze a fost că ea, absolventă de Politehnică, deci Ingineră, nu are nici o calitate să se ocupe de problemele artistice ale teatrului. Dar în perioada respectivă au fost lăsați anume pentru asta Iarina Demlian și Vladimir Găitan. Dacă nu au reușit să obțină ce doreau, măcar au devenit lideri de sindicat. Au reușit nu știu cum să se afilieze la sindicatul domnului Iuga. Acum au calitate oficială; înjură oficial. Și umplu avizlerul cu „cearșafuri” la care domnul Giurchescu este obligat să răspundă.

CANDID STOICA: Și-au făcut un sindicat cu treizeci de membri, din care numai opt sînt actori. Avem și noi intenția să refacem vechiul sindicat al Teatrului de Comedie; lista noastră numără douăzeci de actori.

SANDA TOMA: Își pune cineva problema că „Sindicatul (acesta) Liber Independent” din Teatrul de Comedie, pe care l-au făcut ei, e format în majoritate din tehnicieni, femei de sală, garderobiere? Ei bine, aceștia contestă repertoriul teatrului și succesul în Costa Rica!...

Teatrul sub valul plecărilor

ȘERBAN IONESCU (în prezent, actor la Teatrul „Odeon”): Cînd m-am hotărît să plec de la Teatrul de Comedie fusesem dat afară, de patru luni, de Giurchescu. În ideea că peste patru luni voi fi reangajat, numai să se potolească puțin spiritele în teatru. Dar mi-am dat seama că nu are nici un rost să mă întorc sub direcția lui.

A fost un scandal pe care nu eu l-am declanșat; eu nu am făcut decît, poate, să pun pușină benzină pe foc; nu intru în amănunte, pentru că s-a vorbit mult și probabil că o să se vorbească despre mine în continuare ca fiind un amic al lui Bachus. Aș vrea să văd unul care nu s-a împrietenit cu el. Și profesia mă împinge la această amicizie, dat fiind caracterul dionisiac al demersului nostru artistic. Dar asta ține de mondenitate... El s-a folosit de acest motiv pentru a mă da afară, promișându-mi că voi fi reangajat. M-am prins că nu va fi așa, pentru că deja vorbeau: „Vedeți că e bine fără Șerban Ionescu, e liniște”; era liniște de mormînt. Nu știu, dacă asta preferă sau asta a preferat...; s-a și văzut în următoarele două stagiuni.

EMILIA VASILE, economist: Ce pot eu să vă spun e că statul de funcții al teatrului a fost întocmit de domnul Glurhescu acasă, într-un cerc restrîns de „oameni de încredere”, din care eu nu am făcut parte. Amintesc faptul că la ora aceea eram încă economist la compartimentul „Personal, salarizare, organizarea muncii”. Domnul Cornel Vulpe a afirmat, în ziarul „Ora”, că am fost șantajată cu desfacerea contractului de muncă de către domnul Găitan și doamna Demian dacă nu le pun la dispoziție statul de funcții. Domniile-lor nu aveau nevoie să mă șantajeze, deoarece în calitate de doamnă fuseseră investiți de domnul Giurhescu ar fi avut dreptul să consulte statul de funcții; dar nu au făcut-o.

În realitate, singura persoană care m-a șantajat a fost domnul Glurhescu, ameninșându-mă cu desfacerea contractului de muncă dacă nu dau o declarație scrisă în sensul că Vladimir Găitan și Iarina Demian m-au șantajat.

SANDA TOMA: Șerban Ionescu este singurul căruia i s-a desfăcut contractul de muncă. Exact din cauza unor

Foto: Codruța Drăgoescu

Șerban Ionescu: „Eu nu am făcut decît să pun benzină pe foc”

spectacole suspendate din cauza bețiilor sale repetate. Hotărîrea a fost votată în plen, în consiliul artistic. Au fost de acord atunci și Duce Darle, și Iarina Demian. Apoi, Duce Darle n-a avut curajul să-și ceară transferul de față cu directorul. Și-a trimis hîrtiile prin soție și asta a fost tot. Dar el și-a aranjat mai întîi transferul, apoi a scris în presă și... „a sculpat peste gard”. Dacă ar fi într-adevăr un animator de teatru, și-ar fi făcut unul particular. Marlan Rîlea și-a dat demisia, iar L. Glurhescu i-a semnat-o cu condiția să onoreze spectacolele în care joacă, pînă la înlocuire. El bine, chiar la o reprezentație cu Legături primejdioase, în regia lui Duce Darle, Rîlea a stat în fața teatrului și a refuzat să joace.

LUCIAN GIURHESCU: Orice fel de actor poate să plece dintr-un teatru. Cînd o să constatăm cum se face teatru în lume, o să înțelegem că nu este nici o dramă desfacerea trupelor. Marlan Rîlea – absolut sigur, după părerea mea – și-a dat demisia îndemnat de niște... prieteni din teatru. N-a fost întîmplătoare. El a fost distribuit de Tudor Mărăscu în rolul principal din Scandal în culise și a venit la mine și mi-a spus că nu vrea să joace. I-am răspuns că n-a mai repetat de un an și că, dacă refuză rolul, îl dau afară, pentru că nu am nici o justificare să-l țin în teatru. S-a răzgîndit. Deci, a intrat în repetiții și ne aflam în preajma plecării în turneul din Costa Rica. Eu am plecat la Copenhaga pentru un control medical și așteptam bani de la Fundația Soros pentru turneu. Primesc un telefon de la directoarea adjunctă și aflu că nu mi se mai dau decît cinci mii din douăzeci și trei de mii, cît mi se promisese. În tot teatrul s-a știut că turneul a picat. Era un moment dificil. Și, fără nici un motiv, Marlan Rîlea și-a dat demisia. Eu am venit la București. Găsisem întîmplător o formulă ca să suplînim o parte din bani, dînd și eu din buzunar ceva. De cealaltă parte am făcut rost prin relațiile doamnei Costinescu. L-am chemat pe domnul Rîlea și l-am cerut să joace pînă lese premiera cu Scandal în culise. El fusese însă învîțat să-și dea demisia, pentru ca turneul să se dea peste cap.

Într-o seară, domnul Marlan Rîlea a suspendat un spectacol. De ce? Așa, ca să ne facă greutăți. Tot așa a procedat și domnul Găitan; chipurile, era prea pușină lume în sală (erau îcțuși cîteva zeci de oameni). A trebuit să dăm un ordin că se joacă și pentru cinci inși. Ceea ce nu e cazul, oricum. Așa s-a îmbolnăvit brusc și doamna Iarina Demian și am suspendat un spectacol. Și foarte interesant e faptul că toate spectacolele care s-au suspendat la Teatrul de Comedie în ultimul an au fost din cauza acestui grup de revoltați. Să nu te superi tu, actrișă care joci rolul principal într-o piesă (Iarina Demian, în Legături primejdioase – n.n.), că vine în teatru colegul tău (Marlan Rîlea – n.n.), lumea este în sală și el refuză să joace?!... După părerea mea, te descalifici. Sigur, vă pot spune el: „bietul Rîlea, era atît de supărat, și Glurhescu ăsta e un ticălos”. De ce sînt ticălos? Pentru că am vrut să-i oferim un rol principal, pentru că dintr-un actor de la ultima categorie l-am ridicat la unul din cele mai mari salarii din teatru? Că s-a dus cu Abracadabra la Paris, și unde a vrut, cînd a vrut? Alci li s-a băgat în cap unor oameni, de două grupuri micuțe (pe de-o parte, domnul Alexandru Darle

și soția dînsului, pe de altă parte, doamna Larina Demian și domnul Găitan) că trebuie să saboteze activitatea teatrului.

SANDA TOMA: Cînd un teatru își tot suspendă spectacolele, publicul se retrage. Mai ales că după fiecare suspendare apărea informația în presă. Cine suspenda se ducea și anunța presa! Clar, nu?

Persoana directorului Giurchescu, sub microscop

ȘERBAN IONESCU: Vedeți și stagiunea pe care am lăsat-o eu în urmă. N-a mai făcut nimic, s-a ocupat tot de relațiile astea tulburi, care caracterizează orice colectiv, nu neapărat teatrul, ci de oriunde. În loc să le stenuze, le-a dezvoltat, le-a susținut.

În teatru sînt niște oameni care vor să renunțe la el pentru că el nu merită. Într-adevăr, el a pus niște spectacole, cu ani în urmă, la „Comedia”, spectacole pe care le-am văzut fugind de la Brașov; pentru că așa m-am și îndrăgostit de profesia asta. El n-a fost un regizor rău. A fost și asistent, adică a făcut școală, dar eu cred că de vină în toată afcerea asta pe care trebuie s-o uităm a fost cealaltă parte a colectivului, vechii lui prieteni, actorii mai de-o generație cu el, care eu zic că nu l-au înțeles. Noi am fost alături de el cînd a venit, dar noi am vrut să mergem alături de el cu metodele noastre, nu cu metodele lor.

El nu mai are forța unuia creator; are forța unuia distrugător acum. Îmi pare rău de acest calificativ, dar asta este adevărul. Cel care-i sînt alături îl jîn într-o beție, și asta nu e bine. Trebuie să ne dăm seama, fiecare, cînd, cît putem. Altfel cădem în ridicol.

Noi, după succesul cu Visul unei nopți de vară, chiar și după succesul cu 3 Havel (a fost un spectacol care a surprins la vremea aceea), eliberîndu-ne, nu am avut vreme imediat să ne dăm seama ce se întîmplă în lume! A fost ca o explozie. Sigur că ne-am luat și noi puțin lumea în cap. Poate a fost și puțină indisciplină, se poate și asta, ca o răzmeriță. Dar echilibrul putea fi restabilit.

Dar conflictul a fost dur, nu am avut răgazul unor time-out-uri în care să ne explicăm și noi, și el, deși erau necesare. Ca să poți formula o judecată trebuie să ascuți ambele părți. Or și el a refuzat, cred că și noi am refuzat, și am păstrat continuu conflictul ăsta. Soluția era una singură: să plece el. Eu le-am propus-o acum doi ani colegilor mei. Eu am înțeles că este un om care are contract cu teatrul, are și el nevoie de o pensie, deci normal că nu era bine să fie dat afară, ci doar scos de la direcție și lăsat să fie regizor. Oricum, pensia nu o lua de la trupa noastră, ci de la stat. Or cred că merită de la statul român o pensie. A muncit niște ani în țara asta.

LUCIAN GIURCHESCU: Am auzit că domnul Găitan a afirmat că eu stau în România ca director pentru că mi se va mări astfel pensia în Danemarca. Nu numai că nu mi se mărește, dar ani aceștia nu se scotesc. Sau pentru o pensie în România, cum crede domnul Șerban Ionescu? Dumneavoastră credeți că eu, care nu am casă în România, care mînc la restaurant, aș putea trăi dintr-o pensie în România? Astea sînt glume, nu fac pe nebulul, dar realitatea este că eu cheltuiesc mult din ce cîștig dincolo, cînd vin aici.

SANDA TOMA: Dureros în povestea asta este, dincolo de simpatii și antipatii, că oamenii aceștia au uitat cu desăvîrșire că Lucian Giurchescu reprezintă o valoare artistică și că nu te poți comporta așa, ca la ușa cortului, murdărind locul de unde mînci o pîine.

Apoi, vreau să vă spun că Lucian Giurchescu este un om în deplină formă – și mintală, și artistică –, cu o experiență acumulată în niște ani pe diferite meridiane ale globului. Ca dovadă că este un regizor foarte bun – faptul că s-a întreținut și se întreține, împreună cu familia, din această meserie. El, vă imaginați că într-un context de concurență internațională, dacă era un regizor prost, n-ar fi izbutit.

El este un patriot și un democrat de cea mai pură speță. Marea lui greșală a fost că a luptat cu alte arme – elegante –, și chiar „florete” a scos-o tîrziu din teacă, în apărare. În privința democrației pe care vrea a-o aplica aici, este un Don Quijote!

Anchetă realizată de

OLIVIA ȘIREANU-CHIRVASIU

Din motive de spațiu, alte intervenții vor fi publicate în numărul viitor

NOTA REDACȚIEI

Ce se vede

Se vede o încrîncenare disproporțională, din cauza căreia niște artiști care trebuie să creeze împreună lucrează cu energie negativă împotriva propriei lor creații. Un teatru care a fost cîndva - inclusiv sub direcția lui Lucian Giurchescu - unul din cele mai bune teatre ale țării se străduiește, prin contribuție colectivă, să devină unul din cele mai slabe teatre ale țării. Premiera din an în Paște, spectacolele medii, care și acelea se suspendă, o furie devastatoare în care grupuri și indivizi încearcă să se anihileze reciproc, prezentîndu-ne un model cît se poate de semnificativ al înșeși societății românești actuale.

Se vede că lupta ambițioasă pentru putere sau măcar pentru „ultimul cuvînt”, luptă care nu are nici măcar solemnitatea violenței shakespeariene, ci doar o tristă și grotescă micime balcanic-dimbovițeană, tînde să pulverizeze o trupă plină de talente autentice.

Se vede că motivațiile sînt mici, foarte administrative și foarte puțin semnificative.

Noi nu credem că Lucian Giurchescu își dorește o pensie de la statul român (știm, de altfel, ce substanțiale sînt pensiile româneștii), și nici că Larina Demian sau Vladimir Găitan vor să fie directori (s-ar devora între ei). Noi credem că realul se bazează, aici, pe imaginar, și nu invers.

Se mai vede că de la dictatură la democrație trebuie să trecem - ca un blestem - prin anarhie și ridicol.

Ce nu se vede

Nu se vede că libertatea ne umflă orgoliile pînă la explozie și nimicire. Nu se vede nici faptul că, într-un moment în care cultura este împinsă la marginea societății, riscînd să lasă în afara ei, oamenii de cultură ar trebui să fie mai solidari ca oricînd în apărarea nu a micilor drepturi sindicale, ci a marilor drepturi ale spiritalității.

Dezbinați, vom fi striviți.

Urîndu-ne între noi, vom fi urîți de toți ceilalți. Nu mai e decît un pas de la ignorare și dispreț, la ură și izgonire.

Ce ar trebui să se vadă

Că putem trece peste meschinele orgolii personale pentru a apăra orgoliul nobil al Teatrului.